פסח על שום מה

…'ולגאולה קרובה '… המהם החזן מבעד לטליתו מרובת -השנצים , 'ונאמר … אמן !'. החתימה הפתאומית הותירה את הקהל המום לרגע ואז , נשמע הקול מארבע פנות הבית , לאמור ; 'א..אמן '… מתפלל אחד , יצא מן הכלל שלא בטובתו והשיב לשליח -הציבור כמה שברירי שנייה אחרי כולם , נצח קצר במושגים של מקהלה ומנצח . שמא חוש מוסיקלי רעוע הוא שגרם לכך , או שמא דעתו הייתה מוסחת . על אף כל זאת , נכון יהיה לומר שאיש לא השית לבו למקרה המשונה הזה מלבדו . הוא הדק את הטלית האפרפרה לכתפיו וחשק את שפתיו במורת -רוח שלאחר מעשה . המתפלל היה אדם ממוצע בקומתו , שולחנו ערוך למדי ומימיו מצויין , אך דומה כי היה מחוסר מה שקורין אותו 'אַ 'טְרָאָ "פּ אוֹיְף מַזְּל '. טיפה של מזל .

הוא היה מאותם בישי -גדא הנקראים אל הדוכן להגביה את הספר ועוד לפני ההגבהה אצבעות וזרועות נשלחו סביבו בכדי לאזן ולתמוך בעצי - החיים וכמו הייתה זו נבואה המגשימה את עצמה , ידיו רטטו והמשקל הכביד על זרועותיו . המסייע התורן נחלץ חיש לעזרה הודף בכה ודוחף בכה… והוא נזקק לאמץ את כל כוחותיו למען תשמר היציבות בכפותיו הרופפות . הוא היה מאלו שהקופאי במרכול מניח את משמרתו בדיוק כשתורו מגיע ומאלה שמתדפקים על שערי סניף הפּאָסְ "ט המקומי דקותיים אחרי שחלף מועד הפתיחה הקצר בלאו הכי .

את עיקר הקושי פגש מכרנו במציאת מלאכה כשרה , קלה ונקייה . באמת היה רוצה לכלכל את בני ביתו בכבוד אבל שום הצעה קונקרטית לא התגלגלה לפתחו . משל למה הדבר דומה , לחנווני שחנותו ריקה . יושב החנווני ומצפה לקונים , בשעה שסוחר ממולח הימנו הציב עגלת סדקית בכיכרה של היישוב . לא חלפה שעה קלה וכל העיר מלאה מתוצרתו ועדיין אותו חנווני ישוב אצל מפתנו , תוהה על בוהו זה שבא וממתין להזדמנות הבאה שתבוא .

הלילות בהם נרדם ידידנו , המתקרא ר ' פסח, בשלווה יחסית , היו בתקופת אדר . אז , ה'חבורה ' המשפחתית פעלה . מאפייה , נשכרה . תנור , הוסק . בצקים נלושו ורודדו והוא גופו היה אמון על מלאכת ה'פארנעמ "ר". קמח ומים הפכו לאחד תחת ידיו האמונות ונתח בצק גלמי עשה את דרכו אל הפינע "ר, (ממעך) שמוט -מתכת לפות בידיו . אכן , מתוקה שנת העמל וערבים לחך היו המצות הדקיקות והחרוכות שהיה שותף

בהכנתם מכל מעדני תבל . לפרוטוקול יצויין , כי פסח החל את דרכו כ'מרדד-אחרון ' ('גוימר ') ואחר ששטח כמה מצות ללא תקנה ובקע את היתר , התדרדר במהירות דרך ה 'שני ', 'השלישי ' עד למשרת הפארנעמ ”ר המבודד בתאו המקומח . אבל היה שמח בחלקו .

תקופת ניסן שררה בחוץ אותו הפרק והאילנות הנצו פריים . מחשבה קלה חלפה במוחו . 'הלא אותו תפוח שנפל על קדקדו של ניוטא ”ן וכי חייב היה זה להיות תפוח בדווקא ? מה פגם יש בנוצה שהייתה עושה את אותה פעולה וללא החבטה '… טפיחה על שכמו קטעה את חוט מחשבתו . “חודש טוב , שנה טובה …” “גוט חודש גוט יאָ ”ר” השיב בקול רפה והרי זה הנגיד דמתא גאָלְדְמאַן בכבודו ובעצמו . טליתו צחורה וללא רבב . זוגתו מפצירה בו כבר שבועות מספר שיתכבד ויגש אצלו ויציע עצמו למשרת 'עורך -תורני ' במוסד המפואר שלו המהדיר מחדש ספרים עתיקים ויקרי -ערך . “למה לא נשארת לקידוש ?” שואל גאלדמאן וגם משיב . “אתה יודע מה שאומרים היום , 'קידוש במקום סעודה ' היום נהיה … קוגל ”ך ממין זה וממין אחר , שְׁמאַלְץ -הערינג , אייער -קיכלאך (עוגיות ביצים) ועוד היד נטויה …” פסח השיבו , “זאת ועוד אחרת … אומרים כי הנשמה היתירה אינה ניזוקת ממאכלי שבת וחג , אבל מה אעשה שגופי שלי מורד בי וצועק ווי …” עוד הוא מדבר ופיו הקדים את מוחו בצעד קל . “אמרו נא , ר' תנחום . האם במקרה אתם מחפשים אחר עורך או עורך -משנה עבור הספר החדש המתעתד לצאת לאור ?” “אדרבה ” משיב גאלדמאן , “על מי חשבתם ?”. מפיו של פסח נתעתקו המילים . לתגובה כזו לא ציפה , “שוין נישט יום -טוב גירעדט ” פלט . הדק בשנית את טליתו הסרבנית ופנה לעבר ביתו . פסח פסוח .

במוצאי החג , אחרי שכל הכלים נשטפו . מפות . קופלו , צעצועים , הורמו . חוץ מפאזל אחד בן 1200 חלקים שהתברר כטעות אסטרטגית ממדרגה ראשונה . “גם תופס חצי מהסלון , גם אסור להזיז אותו . בפעם הבאה , צעצוע שאינו ניתן לפירוק !”, הזהירה אותו פסי , אשתו . “סוף -פסוק ”, אשר פסח ובהביטו בסיפוק -קצר-מועד על הבית המאורגן למשעי , יצא את הדלת ופנה לעבר ביתו של 'שְׁלִיבּאָבִיץ '. ידיד זה , עשה חיל בעסקי ה 'לופט -געשעפט '. כלומר , עשיית הון רב ממקורות עלומים ואווריריים למדי וכמנהג המתעשרים החל מארח בחווילתו חוגי -עיון בהם ארח רבנים או מרצים . האורחים היו ידוענים מקומיים , משקיעים ומספר ארחי -פרחי שנמשכו לרעש ולאור . אחרי ההרצאה נפנו הכל לסעוד את ליבם כראוי בסעודת מלווה -מלכה רבתי . זאת הפעם הוזמן למקום שף -בשרים מקצועי לנצח על המלאכה .

פסח נסה להתקרב כדי הושטת מזלג אל האווז -הממולא , אך סביבו רבה ההמולה . ויפן אל שקדי העגל ומישהו שם לו רגל . ומשהגיע אל הצלי - ביין , כבר היה כולו לאין …

פסח נסה להתקרב כדי הושטת מזלג אל האווז -הממולא , אך סביבו רבה ההמולה . ויפן אל שקדי העגל ומישהו שם לו רגל . ומשהגיע אל הצלי - ביין , כבר היה כולו לאין … פסח המאוכזב פלס את דרכו אל המרפסת בעלת הזגוגיות -הפנורמיות . שם היה שקט יותר . הוא מזג לעצמו כוסית ליקר -שזיפים והתיישב על הספה הארגונומית הסמוכה . “מה גורם לי להיות מין ביש -גדא שכזה ?” תמה. “הלא איני מחוסר כלום , להוציא את אותו הדבר הקרוי תזמון , עיתוי , טיימינג . נו , ‘ודלוגו עלי אהבה ’.” המליץ על עצמו את המדרש המפורסם . “כל מה שמדלגין עלי ואין מכירין בי או בכשרונותי , הריני מקבל באהבה .” תוך כך , דממה השתררה בטרקלין . מאן דהוא הסה את הציבור בהקשות מזלג רצופות על גביע הבדולח . “רבותי , בעל-הבית רוצה לומר כמה מילים …” זאנוויל זנגביל היה הדובר , ליצן מקומי .

מר שליבאביץ , שהוא כינוי שנתוסף על שמו המקורי ‘ליבוביץ ’ מאחר שמשקה זה היה מצוי תדיר על שולחנו , טפס על הכסא המרופד , הניף כוסית וקרא “לחיים !”. “לחיים , לחיים , לחיים …” השיבו לו כתלי הבית . “יהודים יקרים ”, פתח. “רציתי להודיע על פרוייקט חדש שאני מנפיק . אחרי ההצלחה הגדולה בצפון -לונדון ”, כאן נשתהה לרגע והחליף קריצות -עין עם קומץ יודעי -דבר . “החלטתי להשקיע השקעה גדולה בעניין גדול ולזכות את הציבור היקר בפירוש צח ומצוחצח על מגילת - רות לכבוד חג השבועות הבעל ”ט.” קול קטן וחצוף החל לזמר ‘וראה בנים ’… במנגינה הנפוצה , אבל הוא הושתק חיש מהר כשיצאו מגשי הפרלינים . “ובכן , על העריכה , החלטתי להנפיק , (שוב להנפיק , לא טעיתם) איש אשר רוח בו , עורך מקצועי ו -נדיר (במלעיל) ר’ פסח קלמיש בכבודו ובעצמו !…” רעם מחיאות כפיים נשמע ופסח מביט בכולם והכל מביטים בו . אזיל סומקא ואתי חיוורא ועוד כמה גוונים שאין להם תרגום לארמית … הוא נדחף קדימה פזר חיוכים ולחץ ידיים עם שליבאביץ ועם כל היתר ולבו בל עמו מרוב הלם ותדהמה . אכן , ‘פתחו פתח לר ’ פסח’… הגיעה שעתו .

בשבת הקרובה ר ’ פסח חרג ממושבו בספסל המערבי ונגש אל מושבו של שליבאביץ אי שם במעמקי המזרח . הוא היה עסוק אותה שעה באיסוף כל פושקאות השנו ”ף טביק (טבק-הרחה) מרחבי השולחן . ר ’ פסח כבד את

עצמו כדי כרית -האצבע מטבק מיוחד בטעם -שלגון -מנתה ואחל לבעליה שבת-שלום בפה מלא ובכוונה יתרה . שליבאביץ נשא את ראשו מבין ערימת העלונים והחזיר לו איחולים שבתיים . פסח ננעץ על עמדו , משתאה. וכי מה היה לו ? הן רק תמול שלשום בקש הוא לשכור את שירותיו המצוינים עבור עריכת הספר בלשון קל ושווה לכל נפש וכעת משים עצמו כאינו מכירו , אתמהה!?. פסח הניד בראשו ויצא את ההיכל שפוף קמעא . ‘הנני העני ממעש ’, שח קלושות לידידו מִיכוּאֶל . מיכואל נסה לעוץ לו כמה עצות -חינם . ‘תקשיב לי פסח ’ניו , אני חושב שעליך להושיט לו תכריך -כתבים , תחילתה של מלאכה . אזי יתפעל הוא מחריצותך . אולי הוא סתם מתלוצץ , דוחה את הקץ . ’

פסח נסע לבקר את הוריו . סתם ביקור חג . אחרי תלאות הדרך מצא את אביו ישוב על כורסת -הנדנדה המיתולוגית , ממנה הועף פסח בצעירותו ושבר את פרק כף ידו . ‘סכנת -נפשות ממש הכורסא הזו …’ הרהר . הטס שעל השולחן המצופה הציע מיני תופינים פסחיים . זכר לבצק שלא הספיק להחמיץ … וקנקן לימונענע סחוט טבעי . ‘כן , פסח . מה חדש , מצאת כבר בקעה להתגדר בה ?’ שאלו אביו שידע אודות קדחת חיפושי -העבודה שכללה הרבה מפחי -נפש, כמה עותקים של קורות -חיים מעומעמים וכמה תקוות -שווא . פסח ספר לאביו את כל הקורות אותו , על דבר אשר נשאו שליבאביץ ומה שאירע לאחר מכן , שמאס בו ונטרד לדרכו . אביו שכל את ידיו ובין לגימה ללגימה ספר לבנו את ‘המעשייה בהקצב דמתא ’ וכה היו דבריו :

-במדינה אחת , לא רחוקה ולא קרובה , התיישבה להקת סוחרים . אנשים חרוצים היו . חרוצים ומאושרים . עד מהרה שגשגה הארץ גם נתנה פריה , פרי הילולים . ארבעה גילדות היו שם . גילדת הנפחים , ידם נטויה על הנפחות , הפרזול ועל המשפט . גילדת הקצבים ממונים על התבואה הצאן והבקר ועל עסקי הקברנות . גילדת השרים . שררתם על כל דבר חוק וסדר ועל השחוק וההיתול . ובאחרונה , גילדת החקרנים . חוקרים וממציאים . אף הם היו מצווים על טיפוח העיר ונקיונה . כך היו הכל קשורים זה בזה ותלויים זה בזה לבל ישתרר אדם על חברו לאמור , ‘אנוכי קצב דמתא, או שופט דמתא , אף הם אומרים לו כלך ועשה מלאכתך . פנה את השלכת מפתח ביתי , או קבור את מתי מלפני .

קצב אחד היה שם . סכינו קהה ואומצותיו , עתיקות . לא רבים פקדו את האטליז שלו , אבל עשה חיל בעסקי המצבות . הסכין שלו , שלא צלחה לחיתוך בשר . היטב חצבה במכרות השיש ובבתי היציקה . מצבות עצומות ומפוארות הוציא מתחת ידו . התקין לו אפוא קיטון מאחורי האטליז שם

סדן, קורנס וצבתות. היה מכה והולך כל היום כולו. היו הכאותיו לזרא על באי החנות ומנעו עצמם מלבוא. לפיכך היה בשרו הולך ומתיישן. ראה שכך, בנה לו חבית אדירה מלאה בדבש ויישן בה את כל נתחיו ובתריו הנותרים. מכאן ואילך היה חוצב שיש בשעות החמה וכשזרחה הלבנה והבריות נמו את שנתן, היה שולף מקדח-בדיל, ירושה מאבותיו ומגלף גילופים ותחריטים נפלאים על מצבותיו. ערב אחד נתדפקו על דלתו נציגי גילדת-השרים, באמרם, 'אתה קצב אינך, נפח הנך. לפיכך עליך למשוך ידך מעסקי הקצבות והקברנות. קח לך גלגל עגלה ושים אותו על נס והיה כל מי שנסדקה עגלתו או החליד שריונו יבוא לפתחך. ומחמת שהיו השרים של אותו מקום, לצים. עשו עמו שחוק הרבה על הבית, על החביות ועל התגליפים הנאדרים ועל כל מה שנחה עיניהם עליו. הקצב, סבר וקבל עליו עול הנפחות. במשך שבוע ויום נשמעו קולות פרזול רמים מביתו ואז טפס ועלה להיכל המשפט. לפי שנפחים של אותו מקום היו ממונים על השפיטה.

מכיוון שהיכל המשפט מתמלא רק לעתים רחוקות יען כל גר ותושב שמח בחלקו ואיננו מסיג גבול-חברו, היה הבית שמם. הלכך אחר שסיים את עבודות הפרזול, היה מבלה שעות רבות בבית-עקד הגווילים. חקר, קרא ונעשה מלומד. החלה לשחר לפתחו כת-החקרנים. זה עם אורלוגין שלו וזה עם שעון המים שברשותו שהיה מורה הכל חוץ מהשעה הנכונה והיה מייעץ לכל ואינו נוטל דבר בתמורה. עוד לא הספיקה הלבנה להתמלא ושוב נתדפקה על דלתו משלחת-גבאי-השלטון. 'מה בפיכם?' שאל הקצב-הקברן-הנפח-השופט שנעשה מלומד. התלוצצו עמו שעה קלה ואז קם קטן שבהם ומר. 'אתה נעשית חקרן, לפיכך עליך להניח לפטיש ולסדן ולאצטלת השופט ולעסוק בחקר כל הדברים ובנקיון העיר בלילות.' סבר וקבל. הלמות פטישים נשמעה מביתו כל אותו הליל. לפי שהיה מתעסק בהרכבת המצאה חדשה ומסתורית. את הסדן התיך וממשקלו יצק כל מיני מטילי-מתכת. בלילות שאחרי, לפת בחזקה את מטאטא-הזרדים והיה מאבק את רחובות העיר. החודש שקע וחודש חדש הפציע במקומו. אותו היום לא הופיע הקצב בבית גילדת-החקרנים וגם לא ביום שלמחרתו. הוא הסתגר בדירתו והדלת סגר אחריו. כשכל אותה תקופה הוא נזון אך ורק מאומצות משומרות בדבש וממים שנאצרו בגגו. אחרי שבועיים וליל, נבהלו שכיניו לגלות בחצרו מתקן מאוים למראה. במסתרים הגה את הרעיון ובאפילה הרכיבו. חלקו זרדים וחלקו תיילים. גופו של שיש ופניו של נחושת.

כשנפחי העיר הקישו בקורנסיהם לאות כי סיימו את מלאכת יומם המתקן

החל לנוע. גלגלים נעו וקפיצים חרקו. בהמת המתכת נשאה את ראשה אל על ושאגה שאגה אחת רמה.

כשנפחי העיר הקישו בקורנסיהם לאות כי סיימו את מלאכת יומם המתקן החל לנוע. גלגלים נעו וקפיצים חרקו. בהמת המתכת נשאה את ראשה אל על ושאגה שאגה אחת רמה. מיד נקבצו ובאו כל המושלים והסולטנים ובקשו לדעת פשרו של דבר. הקצב רכב לעומתם, לפיד בידו. 'שמעו את דברי', קרא. 'אני נוטל לידי את שלטון המדינה הזו ואת כל נפשותיה.' בתחילה, התלוצצו עמו, לאחר מכן נתווכחו ולבסוף, כעסו. מה לך נפח בן-קצב שבאת לחמוס את המלוכה. הלא אנשים אחים אנחנו. משך הקצב ברתמת הבהמה והחלה חורקת בשיניה ומנהמת. מיד נפלו כולם על פניהם, הקצבים השליכו את סכיניהם. הנפחים את פטישיהם. החקרנים את האזמל והשופטים את גלימותיהם וסופו של אותו קצב שנעשה לץ וכל היום היה משתטה ואבד את עולמו.

פסח הביט באביו ואביו החזיר לו מבט. 'אכן, מעשייה נאה,' הפטיר פסח. אבל מהו המסר העולה מן הדברים? 'המסר?' תמה אביו. 'המסר הוא, אל תהיה לץ!' 'נו', הקשה פסח ארבע קושיות באחת. 'לשם מה כל המעשייה נועדה?' 'המעשה נועד לומר לך, פסח-קלמיש, קום-עשה! לפי שאין לך מלאכה שאינה מכבדת את בעליה. אבל ליצן, אל תהיה.' חתם אביו ופטרו לשלום.

משב לביתו התישב פסח בסלונו וערם גווילים ודפים לפניו. ספר רות עם המפרשים ולצדם ספל תה-מתובל ומעלה אדים. הוא השחיז את קולמוסו והחל במלאכתו.

משך שבעה ימים ושבעה לילות היה שקוד על המלאכה, אך בבוקרו של היום השמיני הפציעה השמש ותמה המלאכה.

אחרי טבילה-של-שחרית וכמה דקות של הבל בבית-היזע (שווי"ץ בו"ד) עשה ר' פסח את דרכו אל היכל התפילה. בסיומה הוא הביט ובלש אנה ואנה, תר אחר מזלו המנומנם. 'אתה זה שמנומנם' הטיח בו קול קטן מירכתי לבו. אכן. הגיעה השעה ליטול את גורלו בידיו. 'אין לי עוד צורך במזל אשר תרתי אחריו כל ימי' הבין. 'מה שמוטל עלי הוא דווקא המעשה, לא הפסיחה והדילוג.' הוא אזר את עשתונותיו וניגש לקהוו"ה שטיב"ל (ביתן הקפה) ונתקל כפי שצפה בהתכנסות של 'יודעי-דבר' שהיו עסוקים בהתלחשות קולנית. "לא ייאמן", "בלעה אותו האדמה", "נמלט לארגנטינה" וכיוצא בזה. המוטיב החוזר בשיחה היה

שמו של משקה -שזיפים מסוים מאוד . פסח יצא את ההיכל והביט אל האופק , רואה עולם מלא הזדמנויות .

פסח פנה והלך לפארק הסמוך . בקיוסק הוא רכש פחית גזוז מצוננת וקנה במשיכה את המקומון החינמי עם דפי מדור הדרושים .

הוא שרטט בעיני רוחו מעגל דמיוני סביב חלקת הבוץ הקטנה שהקיפה את הספסל המצובע ירוק -טחב . ‘איני זז מכאן עד שאמצא מישהו שישכור את שירותי ,’ חשב בקול . הוא ידע , הפעם הוא פותח לעצמו פתח . לא לנעול . לנעול זה קל מדי . הדרך להצלחה רצופה כשלונות . הגיע הזמן לנסות ולקצור משהו . הנה מישהו מעוניין באברך שילמד עם בנו את הלכות בר - המצוה , והנה חברה קטנה המתעסקת בשיווק מוצרים טבעיים לכל דכפין … אלו מלאכות שבעבר הלא רחוק הוא היה שולל על הסף . אבל כל מה שנדרש ממנו הוא לפתוח פתח . כאן למטה , מתברר , זהו עולם העשיה . וסוף מעשה – במעשה תחילה .